

Biserica din catacombe: istoria dramatica a greco-catolicismului romanesc, religia interzisa de comunisti

Mariana Iancu,

Toate cultele au avut de suferit in perioada comunista, insa greco-catolicii din Ardeal, care reprezentau aproximativ doua milioane de credinciosi, au intrat in ilegalitate, cultul lor fiind desfiintat printr-un decret. Preotii care s-au opus deciziei au fost aruncati in temnite, unde multi dintre ei si-au gasit sfarsitul.

Biserica Romana Unita, al carui act de nastere s-a semnat in Transilvania in anul 1701, de mitropolitul Atanasie Anghel, a fost scoasa in afara legii de statul comunist, prin Decretul 358 de la 2 decembrie 1948, care stabilea: „In urma revenirii comunitatilor locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox roman si in conformitate cu art. 13 din Decretul nr. 177/1948, organizatiile centrale si statutare ale acestui cult, ca: Mitropolia, Episcopiile, capitlurile (n.r. - adunarea clericilor catolici dintr-o regiune), ordinele, congregatiunile, protopopiatele, manastirile, fundatiunile, asociatiunile, cum si orice alte institutii si organizatiuni, sub orice denumire, inceteaza de a mai exista”, stabilea sec actul normativ. In cuprinsul legii, se mai specifica faptul ca „averea mobila si imobila apartinand organizatiilor si institutiilor, cu exceptia expresa a averii fostelor parohii, revine Statului Roman, care le va lua in primire imediat”.

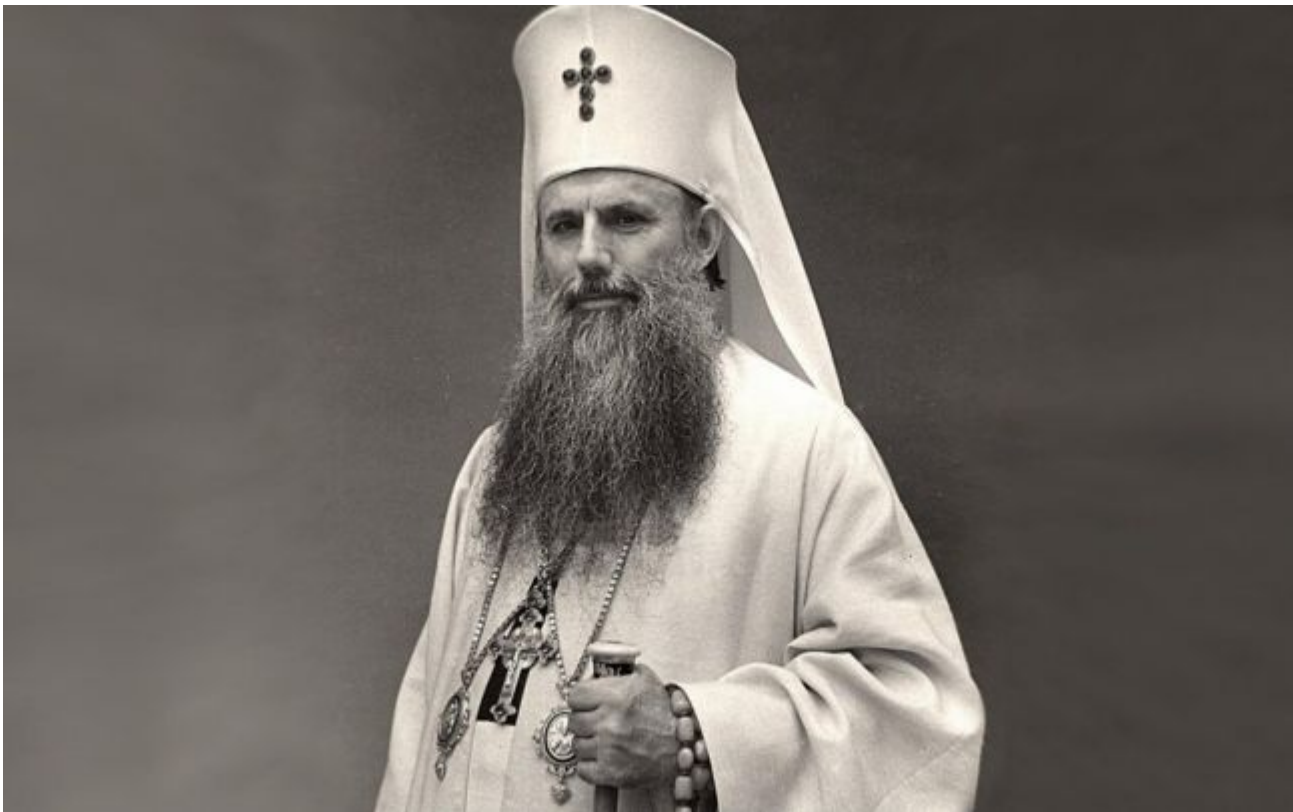
La acea vreme, spun istoricii, cultul greco-catolic avea aproximativ 1.800.000 de credinciosi, majoritatea dintre ei locuind in Transilvania, si erau pastoriti de aproximativ 1.700 de preoti. Biserica greco-catolica avea o mitropolie la Blaj si patru episcopii: la Cluj, la Oradea, in Maramures, la Lugoj si un vicariat la Bucuresti. La aproape 70 de ani de la decret, in Romania mai sunt aproximativ 150.000 de greco-catolici, dintre care 124.000

romani. La acest cult au aderat si trei turci, zece tatar, sase evrei, trei armeni si 12 ceangai.

Patriarhul Justinian, in cautarea oilor pierdute

Semnala unificarii celor doua biserici a fost dat de Patriarhul Justinian Marina, in toamna lui 1948, care i-a amenintat pe episcopii uniti ca, daca nu vor lasa de buna voie turma sa se reintoarca la staul, se va duce el insusi sa o caute: „Cu ocazia investirii mele am adresat un cuvint pentru fratii romani din Ardeal - din strana stanga - care se lasa amagiti de cativa conducatori care ii indeamna sa asculte de conducatori din afara si nu de cei firesti. Am facut apel atunci la patriotismul de romani, ca sa lase oile pe care ni le-au rapit acum 250 de ani ca sa poata veni iarasi la staul. (...) Am suferit din partea romano-catolicilor ca unii ce eram considerati ca o cenusareasa, ca unii ce am pierdut clasa culta. Acum a venit vremea ca sa fie egalitate asa cum propovaduieste crestinismul. Pot sa anunt deci ca, daca acei pastori mincinosi si romani tradatori de neam mai cauta sa tina sub amagire oile, ne vom duce noi sa adunam oile”.

Dar, cum trebuia sa se pastreze apartenenta de legalitate, sugerandu-se ca unirea o vor insusi greco-catolicii, s-a anuntat ca la Cluj va avea loc, la 1 octombrie 1948, o mare adunare unde se va hotari drumul greco-catolicilor. Preotii care au refuzat sa se supuna ordinelor trasate de la Bucuresti au avut parte de diverse forme de constrangere. Metodele folosite au avut castig de cauza astfel ca 430 canonici, protopopi si preoti uniti au semnat adeziunea pentru adunarea de la Cluj.

Patriarhul Justinian in anii 60. FOTO www.fototecaortodoxiei.ro

Despre torturile la care au fost supusi unii preoti aflam din marturiile consemnate in volumul „Biserica Romana Unita - doua sute cincizeci de ani de istorie”, semnat de Alexandru Mircea, Pamfil Carnatiu si Mircea Todericiu. Canonical Tamaian de la Oradea a povestit ca a semnat adeziunea dupa ce a fost torturat punandu-i-se reflectoare in ochi, iar mainile varate in foc. „Cand mi-am revenit, povestea el, mi-au aratat semnatura pe care o recunosc ca e a mea, fara sa-mi amintesc insa cand si cum am semnat”, spunea el.

Un altul a fost inchis intr-o celula de dimensiuni foarte reduse unde a stat patru zile si trei nopti, nemiscat. „La

urma ajunsesem ca o carpa. Nu mai putui rezista si semnai: in clipa aceea as fi semnat orice, chiar si condamnarea la moarte, numai sa fiu eliberat de acele teribile chinuri".

In comuna Vurpar, preotul a fost inchis intr-un canal larg de 80 de centimetri, plin de sobolani. Altul a fost tinut intr-o groapa de scurgere. Foarte multi au fost dusi la politie, batjocoriti in fel si chip si batuti.

Preotii greco-catolici erau intr-o situatie fara iesire: daca nu tradau erau condamnati de ortodocsi, iar daca se lepadau erau excomunicati de greco-catolici. In ajunul adunarii de la Cluj, Episcopul Clujului, Iuliu Hossu, care era tinut sub paza, a reusit sa trimita clerului sau o scrisoare. „Ni s-a adus la cunostinta ca se vor aduna in orasul nostru de Resedinta, Cluj, la 1 octombrie a.c., unii preoti din sanul Clerului Provinciei Noastre Mitropolitane, cu scopul de a produce schisma, cu lepadarea de Biserica noastra cea una, sfanta, catolica si apostolica, pastorita de urmasii Sfantului Petru, si trecerea la Biserica ortodoxa. Cu puterea pe care o detin ca Episcop al locului aplic pedeapsa excomunicarii <<ipso facto incurrenda>> tuturor acelora ce ar lua parte la pomenita adunare. Cei ce din nefericire vor fi participat la adunare vor fi declarati nominal excomunicati, cu un Decret al Nostru care se va citi in toate bisericile acestei eparhii de Dumnezeu pazite in prima Duminica a lunii curente sau in duminica urmatoare dupa primirea Decretului Nostru".

In acest climat de tensiune, adunarea prin care se anunta unirea celor doua biserici s-a tinut la data de 1 octombrie 1948, in sala de gimnastica a Liceului George Baritiu din Cluj. Numarul delegatilor ar fi trebuit sa fie de 38, echivalentul numarului celor care in 1698 au semnat „Manifestul de unire" religioasa cu Roma. La consfatuire insa, doi dintre delegati, preotul Iuliu Man din Reghin si Clemente Plaianu, din Eparhia de Cluj-Gherla, au refuzat sa mai vina dupa ce au realizat ca au fost mintiti, initial spunandu-li-se ca la intalnire va fi prezent si episcopul Iuliu Hossu.

La adunarea de la Cluj a fost citita Proclamatia de revenire a Bisericii greco-catolice in sanul Bisericii Ortodoxe Romane, iar delegatii s-au prezentat a doua zi la Patriarhul Justinian pentru a anunta cele hotarate.

Iuda nu are corespondent la greco-catolici

Insa, credinta unui om nu putea fi stearsa cu un burete, peste noapte, din sufletul sau, si ceea ce a urmat reprezinta inca o fila urata din istoria statului comunist, care a incercat sa rupa fortat legaturile bisericii greco-catolice cu Roma.

O parte din bunurile bisericii au fost confiscate de statul roman, iar o alta data Bisericii Ortodoxe. Cardinalul, cei 12 episcopi, preoti, calugari si credinciosi greco-catolici au fost persecutati, multi dintre ei sfarsind in inchisori si in coloniile de munca pentru singura vina ca au refuzat sa accepte „unirea" cu biserica ortodoxa.

Un fapt memorabil pentru rezistenta episcopilor greco-catolici, spune preotul Daniel Avram, purtatorul de cuvânt al Episcopiei de Cluj-Gherla, raman vorbele lui Papa Pius al XII-lea: „Iisus a avut 12 apostoli dintre care unul a tradat, biserica greco-catolica din Romania a avut 12 episcopi dintre care niciunul nu a tradat". Cei 12 episcopi au fost: Ioan Suciu, Valeriu Traian Frentiu, Ioan Balan, Alexandru Rusu, Vasile Aftene, Iuliu Hossu, Tit Liviu Chinezu, Ioan Chertes, Iuliu Hirtea, Alexandru Todea, Ioan Dragomir si Ioan Ploscaru.

Dupa adunarea de la Cluj, a continuat campania pentru strangerea adeziunilor. Muncitorii au fost amenintati ca sunt dati afara daca nu semneaza trecerea la ortodoxie. Taranilor li s-a interzis sa macine graul la moara, pensionarilor li s-a pus in vedere ca li se va retrage pensia, elevii ai caror parinti nu trecusera la ortodoxie erau obligati sa plateasca o suprataxa scolara, iar personalul bisericilor a fost evacuat din case.

Cum nici cu aceste constrangeri greco-catolicii nu cedau in masa, s-a apelat la mijloace perfide: autoritatile au anuntat ca s-au intocmit listele cu cei care vor trece la ortodoxie si cine vrea sa fie sters de pe lista sa mearga la

primarie sa solicite acest lucru. Preotilor, insa, li se rezervase altceva. Marturia unui slujitor al Domnului este edificatoare in acest sens. „M-au chemat la Pretura. Inchipuindu-mi de ce era vorba, mi-am salutat familia ca si cum n-as mai fi sperat sa-i vad. La Pretura am intalnit pe alti preoti care fusesera chemati pentru acelasi motiv. Ne-am sfatuit si ne-am hotarat sa purtam mai bine crucea lui Hristos decat funia lui Iuda. Agentii Guvernului ne-au amenintat ca o sa ne alunge din case, ca o sa ne ia bunurile, sa ne vare in temnita si sa ne tortureze. Unii au inceput sa planga, spunand ca o sa se mai gandeasca. Eu am spus ca eram absolut hotarat sa nu-mi lepad credinta. Un frate spuse pretorului ca daca si-ar lepada credinta ar innebuni. Pretorul i-a raspuns: <<Mai intai iscaleste si apoi du-te si te spanzura. Noi n-avem lipsa de popi!>>. In sfarsit, ma lasara sa plec, cu conditia ca sa nu numesc pe papa la liturghie. Cand am spus ca asta era cu neputinta, pretorul a inceput sa injure numele Papei. Dupa ce m-au facut sa promit ca cel putin n-o sa predic, mi-au dat drumul. Cand am ajuns in sat, un credincios m-a instiintat ca inaintea casei mele se gaseau trei masini de la politie. In noaptea aceea am dormit la un prieten.

**Episcopul Iuliu Hossu la o adunare publică
în fata Teatrului National. Cluj**

Episcopul Iuliu Hossu alături de episcopul ortodox al Clujului Nicolae Colan

In ziua urmatoare, dupa celebrarea Sf. Liturghii, cativa politisti, care ma asteptau afara, mi-au spus ca ma asteapta la primarie. Dar, dupa ce am botezat trei copii, am fugit la munte. Politistii m-au cautat peste tot, prin toate casele, mi-au arestat familia, mi-au luat putinul ce aveam, facand cercetari prin imprejurimi si promitand o mare suma de bani celui ce ma va descoperi. Pe sacristan l-au batut pana la sange pentru ca n-a stiut sa le spuna unde eram ascuns. Familiei mele i-au dat ordinul sa ma gaseasca in 24 de ore, sub pedeapsa deportarii. Ai mei atunci au fugit si ei, lasand totul. De la 1 noiembrie, ultima zi in care am putut sa celebraz Sfanta Liturghie in casa unui prieten, umblu cautand ceva de lucru ca sa nu mor de foame", este marturia tulburatoare a unui preot care nu a vrut sa-si lepede credinta, consemnata in volumul „Biserica Romana Unita - doua sute cincizeci de ani de istorie". Pe de alta parte, au fost cazuri cand credinciosii au refuzat sa-l mai recunoasca pe preotul care a tradat ca indrumator spiritual si l-au alungat din mijlocul lor.

Martiri greco-catolici

Capii bisericii greco-catolice au avut cel mai mult de suferit, multi sfarsind in inchisori. Episcopii Ioan Suci,

Valeriu Traian Frentiu, Alexandru Rusu, Iuliu Hossu, Vasile Aftenie si Ioan Balan au fost arestati in decurs de cateva zile, dupa ce s-au opus unificarii fortate. Soarta lor au impartasit-o si multi alti preoti din Blaj, Cluj, Timisoara, Arad, Oradea.

Initial, episcopii au fost inchisi la locuinta de vara de la Dragoslavele, judetul Arges, al celui de-al treilea patriarh al Romaniei, Justinian. Acesta ii vizita des pe episcopi, in incercarea de a-i convinge sa treaca la ortodoxism. Conducatorilor de eparhii li s-a interzis sa ia contact cu lumea de afara si au fost obligati sa asiste la cursuri de marxism.

De la Dragoslavele au fost mutati la Manastirea Caldarusani, judetul Calarasi, transformata in lagar de detentie pentru ierarhii uniti, unde au avut parte de un tratament mai dur. Cum nici aici episcopii Ioan Suciu si Vasile Aftenie nu au cedat, au fost aruncati in beciurile Ministerului de Interne si pe urma dusi la Vacaresti, unde ultimul a decedat in urma torturilor, la 10 mai 1950. „Daca ma vor izola, sigur voi fi ucis”, le-a spus el fratilor de suferinta. Vasile Aftenie a fost inmormantat clandestin in Cimitirul Bellu din Bucuresti, intr-o lada de lemn mult prea mica pentru trupul episcopului. Autoritatile nu au permis ca pe crucea de la capataiul lui sa fie scris numele intreg, ci doar initialele: V.A. si anul mortii. Cu toate acestea, la scurt timp, mormantul sau a devenit loc de pelerinaj pentru credinciosi.

Aceiasi soarta a avut-o si episcopul Ioan Balan al Lugojului. Desi s-a ferit toata viata sa faca politica, distantandu-se atat de fascism cat si de comunism, in cele din urma a murit din cauza credintei sale, de la care nu a abdicat. A fost arestat la 29 octombrie de catre seful Securitatii Lugoj, maiorul Zoltan Kling. Acesta l-a gasit rugandu-se in capela, cu valiza pregatita, aflam din scrierile lui Cicerone Ionitoiu, cel care a realizat portretele episcopilor greco-catolici.

Lui Justinian, care i-a propus sa treaca la Biserica Ortodoxa, episcopul Balan i-a raspuns: „Dumneavoastra nu ati venit la noi cu argumente teologice, nici cu virtuti crestinești, ci ne-ati arestat si ne-ati intemnitat. Hotarat, acestea nu sunt metodele lui Hristos!”.

La 24 mai 1950, episcopii si preotii de la Caldarusani au fost dusi la Sighet. Au urmat anii de foamete, frig, izolare, lipsa de medicamente. Episcopii Balan, Rusu si Hossu au fost transferati, aproape epuizati, la Spitalul Gerota din Bucuresti, iar ulterior la Curtea de Arges si apoi la o manastire din Tulcea. Ultimul drum al episcopului Balan a fost catre Jilava, unde a murit la 4 august 1959, fiind inmormantat in Cimitirul Bellu din Capitala.

Intr-o noapte a anului 1952, episcopul Valeriu Traian Frentiu a fost inmormantat de securisti in cimitirul evreiesc de pe malul Izei, fara niciun semn la capatai. Slujitorul domnului avea 77 de ani si a murit in inchisoarea din Sighet, ultimii doi ani petrecandu-i intr-o celula a acestui loc de exterminare. Episcopul fusese arestat in noaptea de 29 octombrie 1948 pentru ca a protestat, prin predici si scrisori impotriva intemnitarii abuzive a preotilor de catre statul comunist, a nationalizarii bunurilor si scolilor bisericii din Oradea si Beius. Episcopul a participat activ la Adunarea Nationala de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918.

**1932, ÎNTĂLNIREA CAVALERILOR ORDINULUI FERDINAND I
ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD, PATRIARHUL MIRON CRISTEA, NICOLAE IORGA, REGINA MARIA.**

Acelasi sfarsit tragic l-a avut si episcopul Ioan Suci, care a murit la 27 iulie 1953, la Sighet. Desi bolnav de ulcer, el nu a primit niciun ajutor medical. Trupul neinsufletit a fost aruncat intr-o groapa comuna din cimitirul saracilor de pe malul Izei. Episcopul a fost arestat in octombrie 1948, dupa ce cordoane de soldati au incercat sa-i blocheze intrarea in catedrala din Blaj, insa multimea de credinciosi veniti la Casa Domnului i-au inlaturat. Dupa predica insa, a fost arestat si aruncat intr-un beci, unde timp de doua zile a fost tinut fara apa si fara mancare. Ulterior, a fost eliberat si arestat din nou si inchis intr-o celula alaturi de episcopii Vasile Aftenk, Iuliu Hossu si Alexandru Russu. De aici, a fost dus la Dragoslavele, Caldarusani si la Ministerul de Interne. In septembrie a fost inchis la Sighet, unde a si murit.

Papa Paul al VI-lea a incercat sa negocieze cu Nicolae Ceausescu soarta Bisericii greco-catolice

Drumul de reprimare a cultului greco-catolic a fost unul fara intoarcere. Insi Papa Paul al VI-lea a incercat sa discute problema cu Nicolae Ceausescu, in primavara anului 1973 atunci cand dictatorul a acceptat sa-l intalneasca pe Suveranul Pontif. Intalnirea a fost una fortata. Suveranul Pontif a crezut ca va reusi sa forteze mana lui Ceausescu si i-a inmanat un memoriu. Ceausescu l-a primit, dar raspunsul nu a fost cel dorit de urmasul Sfantului Petru. „Romania se numara printre statele care creeaza conditii bune pentru manifestarea tuturor cultelor religioase. De altfel, trebuie sa va spun, in Romania sunt 14 culte. Acestea se bucura de toate drepturile si as putea chiar sa va spun ca suntem in relatii bune cu sefi tuturor acestor biserici. In ce priveste biserica catolica, ea se bucura de toate drepturile. Sigur, sunt unele probleme care s-ar cere lamurite si suntem gata, asupra acestora, sa discutam. Noi dorim ca la fel ca si celelalte biserici din Romania si biserica catolica sa se incadreze in viata poporului, sa participe activ si la bucuriile si la suferintele poporului", a spus Ceausescu. In ceea ce privea desfiintarea cultului greco-catolic, el considera ca fiind o problema pe deplin rezolvata. Relatiile diplomatice ale tarii noastre cu Sfantul Scaun au fost reluate dupa 1989.

„Biserica a continuat sa traiasca”

Preotul Daniel Avram, purtatorul de cuvânt al Episcopiei de Cluj-Gherla, spune ca motivul principal pentru care

biserica greco-catolica fost scoasa in afara legii de statul ateu comunist a fost faptul ca ea este subordonata Vaticanului si Papei si nu a fost neaparat un scop material, acela de a prelua averea care consta in lacasuri de cult sau terenuri.

„In anul 1948, biserica greco-catolica era majoritara in Transilvania. Aveam aproape doua milioane de credinciosi greco-catolici, dintre care cei mai multi erau in Transilvania, dar si in Bucuresti, unde exista o arhiepiscopie si un episcop, care insa a murit in inchisoare. Bunurile bisericii au fost impartite. Vorbim aici de biserici, episcopii, arhive, scoli, de toate proprietatile.

O parte dintre cladirile bisericii au ajuns in folosinta ortodocsilor, cu pamanturi cu tot. Spun in folosinta bisericii ortodoxe, nu neaparat in proprietatea ei. Din pacate, in unele cazuri s-a incercat stergerea urmelor si s-a trecut in actele oficiale ca fiind proprietate a bisericii ortodoxe", reclama preotul.

Cultul din care face parte ii cinsteste pe cei 12 episcopi care nu au tradat, in ciuda presiunilor la care au fost supusi, atat la nivel fizic, cat si psihic. „Credinciosii au fost nevoiti sa treaca la religia ortodoxa, la fel ca si preotii din mediul rural, care aveau familie, fiind constransi si astfel au cedat. Episcopii insa, nu s-au lepadat de credinta lor si, cum multi nu aveau constitutia fizica necesara pentru a face fata torturii, lipsei hranei, au murit in detentie si au fost inmormantati in cimitirul saracilor", spune preotul.

Iulian Hossu ispitit cu Mitropolia Moldovei

Cei care au rezistat au fost mereu curtati chiar de catre unii dintre ierarhii Bisericii ortodoxe pentru a trece la ortodoxie, mergandu-se pana acolo incat unuia dintre episcopi i s-a promis Mitropolia Moldovei. Ispitele erau mari, insa Iuliu Hossu a spus: „Nu pot sa trec. Credinta pe care o am in aceasta biserica greco-catolica este viata mea".

Biserica, spune Daniel Avram, a intrat in catacombe, dar a continuat sa traiasca. Preotii ajunsesera sa faca sfinte liturghii prin case, cu perdele trase, la fel ca si nunti si botezuri. „Sunt marturii despre cununii in casa unui preot sau in familia respectiva. Cel care facea asta nu mai era oficial parinte, ci lucra intr-o fabrica sau pe un santier, insa ei continuau sa tina legatura cu unii credinciosi".

Nu le era usor, preotii fiind urmariti de Securitate in toata aceasta perioada, dovada fiind dosarele intocmite de regimul de exterminare. „Istoricii care au cercetat in arhive au ramas surprinsi sa vada ca Securitatea stia de fiecare miscare a preotului: unde merge, cu cine se intalneste, ce discuta".

Dupa Revolutie, biserica greco-catolica a intrat in legalitate. Prin Decretul-lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 Consiliul Frontului Salvării Nationale a abrogat Decretul 358 din 1 decembrie 1948. Din pacate, mai erau cateva sute de mii de credinciosi.

„A fost foarte grea iesirea din catacombe, pot spune ca a fost dureroasa. Procesul de revendicare a bisericilor detinute de noi inca nu s-a terminat. Au fost cazuri, cum a fost Catedrala Schimbarea la fata din Cluj, pe care am reusit s-o redobandim doar dupa un proces in instanta. S-a spus ca problema trebuie rezolvata intre biserici, dar cum statul a facut greseli, statul trebuia sa rezolve. Am recuperat destul de putine bunuri. Cum parohiile renasteau incet-incet, ne-am orientat pe construirea de noi biserici acolo unde se putea. La fel s-a intamplat si in cartierele clujene".

Au fost cazuri, spune preotul, cand in unele sate erau doua biserici: cea greco-catolica si biserica noua ortodoxa.

„Cum ortodocsii nu o restituiau pe cea greco-catolica si nici nu ne lasau sa facem macar slujbe in ea, comunitatea noastra a decis, pentru a nu merge in proces la nesfarsit, sa construim o noua biserica greco-catolica", dezvaluie Daniel Avram. Un alt proces de revendicare a avut ca obiect Catedrala greco-catolica din Maramures, care in prezent este Catedrala ortodoxa.

Doua biserici, acelasi ritual

Trecand peste trecutul care a despartit cele doua religii, peste incrancenarea dintre credinciosi, preotul spune ca reprezentantii celor doua culte ar trebui sa lupte pentru a atrage cat mai multi oameni spre biserica. El ne explica ce ii diferentiaza pe greco-catolici de ortodocsii. „Avem acelasi ritual. Greco-catolic inseamna comunitatea ortodocsilor din Transilvania care in anul 1700 au decis sa se uneasca cu biserica romano-catolica, dar au impus si aceasta dorinta: de a ramane cu toata randuiala bisericeasca pe care o aveau inainte. Noi avem acelasi mod de manifestare liturgic pe care il au si fratii ortodocsii. Nu spunem <<sfantul duh>>, ci <<sfantul spirit>>. Pastele este sarbatorit odata cu ortodocsii. Ne diferentiaza insa primatul papal, noi il recunoastem pe papa ca fiind conducatorul spiritual al bisericii noastre", explica el.

Stalin a pus cruce greco-catolicismului

Teologul Radu Preda, presedintele executiv al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului si Memoria Exilului Romanesc, spune ca asa cum infiintarea cultului greco-catolic a fost o decizie politica, si desfiintarea lui tot o logica politica a urmat: „Cu tot respectul, trebuie sa subliniem ca, printr-o pedagogie a lui Dumnezeu, ceea ce a inceput politic s-a sfarsit tot asa. Si anume, cu dorinta lui Stalin de a-i pedepsi pe greco-catolicii din Ucraina care au pactizat cu ocupantul german si chiar au mers pana acolo incat sa propuna la Roma ridicarea episcopiei greco-catolice de Kiev la rangul de patriarhat greco-catolic, aceasta fiind o ofensa la adresa ortodocsilor". Politica stalinista in materie religioasa in Ucraina a fost preluata cu litera de lege in toate celelalte tari ale Pactului de la Varsovia.

„Originea istorica a bisericii greco-catolice este un act de vointa politic care are la baza o eclesiologie (n.r. - invatatura despre Biserica) exclusivista care prevedea ca nu exista mantuire in afara bisericii catolice. In cazul nostru, este o miscare geopolitica importanta a Habsburgilor de a castiga in Rasarit ceea ce au pierdut in Vest, odata cu reforma protestantilor. Doreau sa aiba o populatie care sa se bucure de aceleasi drepturi ca si alte nationalitati si religii recunoscute. Iar pentru romani trebuia sa fie o oferta de emancipare. Pana sa vina ca o oferta spirituala, propunerea a fost una de emancipare sociala", explica presedintele Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului si Memoria Exilului Romanesc.

In fata legii, in Imperiul Habsburgic erau recunoscute numai confesiunile nobililor, in preponderenta catolici sau luterani. In schimb, religia ortodoxa era considerata a fi eretica.

Izvoarele istorice consemneaza un numar foarte mare de ortodocsii care au devenit greco-catolici incepand cu anul 1701: aproximativ doua milioane de romani transilvaneni, in marea lor majoritate. „O oferta de emancipare nationala si sociala este acceptata de mai multa lume. In primul rand, aveau drepturile celorlalte nationalitati si religii din Transilvania pe care, ca ortodocsii si iobagi, nu le aveau: de la dreptul de a sta in orase pana la dreptul de a face comert. Ei se bucurau de un statut social superior in raport cu ceea ce lasau ei in spate. Ulterior, si ortodocsii s-au organizat si au format noi elite, dar mai tarziu, cu un decalaj de un secol si ceva", explica Radu Preda.

Controversatul episcop Atanasie Anghel, omul unirii cu Roma

In actul unirii romanilor din Transilvania cu Biserica Romei s-a remarcat figura lui Atanasie Anghel, fiul unui popa din Bobalna, care a fost ales „vladica al Valahilor”, in locul raposatului Teofil. Si dupa atata timp el ramane o personalitate controversata. Este acuzat de unii ca atunci cand a semnat actul unirii cu Roma a sfasiat unitatea spirituala a romanilor, in timp ce altii spun ca doar asa s-a putut salva elementul romanesc din Transilvania si s-au pus bazele culturii romane.

La inceputul secolului al XVIII-lea, el a trecut la greco-catolicism la Viena, fiind hirotont in cateva zile din diacon in episcop pentru ca dupa aceea sa se afle in mijlocul unui scandal imens de coruptie si sa fie mazilit, fiind acuzat de tot felul de lucruri imorale ale epocii, dezvaluie Radu Preda, presedintele Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului si Memoria Exilului Romanesc.

Comert cu vin si bere

Spre exemplu, Atanasie a fost acuzat ca in casa sa din Alba Iulia fabrica bere si vin, activitati comerciale declarate incompatibile cu statutul de episcop. Unii preoti au trimis la Viena o scrisoare in care numeau nu mai putin de 22 de pacate. Pe langa faptul ca Atanasie era acuzat ca a facut „crasma din manastire”, se spunea ca „lasa femeile sa joace la el in casa”, ca este zgarcit si ca merge la vanatoare.

„Atanasie semneaza ceea ce Nicolae Iorga numeste <<cel mai rusinos act semnat de un vladica romanesc vreodata>>, adica accepta toate concesiile doar ca sa fie garantat ca nimeni nu-l da jos din scaun. Pe scurt, a fost un carierist in sutana. In rest, de partea greco-catolicilor au mai trecut preoti, protopopi oportunisti. Acest fel de oameni se gasesc in toate epocile si peste tot”, spune Radu Preda.

Meritul incontestabil insa al intelectualitatii romanesti, care a luptat pentru unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat, nu poate fi pus la indoiala. „Ceea ce a inceput ca o oferta politica s-a consolidat ulterior oferind practic corpul social al viitorului partid din care avea sa se distinga Iuliu Maniu, care, nu putem contesta acest lucru, a avut un rol important in istoria noastra, el participand la pregatirea unirii Transilvaniei cu Vechiul Regat. La fel, spune teologul, nu putem contesta contributia intelectualitatii unite care, nota bene, in primele decenii si chiar si mai tarziu de existenta a bisericii greco-catolice din Transilvania, s-a aflat in conflict cu ierarhia greco-catolica care era de partea dominatiei maghiare.

Asadar, toti corifeii Scolii Ardelene, fara nicio deosebire, au fost in conflict cu ierarhia greco-catolica pentru ca ei intelegeau greco-catolicismul ca un mijloc de realizare a idealului romanesc de emancipare nationala, iar nu de asimilare a romanilor din Transilvania prin maghiarizarea cotidiana si latinizarea in cult si in fibra canonica. Asta a fost marea lupta la sfarsit de secol XIX si inceput de secol XX a unor teologi greco-catolici luminati, care au incercat sa schimbe politica Vaticanului de asimilare prin latinizare si prin revenirea la originile orientale ale acestei biserici nascute prin rupere de ortodoxie, iar nu prin epuizarea acesteia”, explica Radu Preda.

„Greco-catolicii au pactizat cu maghiarii”

Radu Preda precizeaza ca Romania, pana la cel de-Al Doilea Razboi Mondial, avea in Ardeal o pace confesionala deloc pretuita astazi. „Noi aveam cele doua biserici romanesti in Ardeal care colaborau pentru interesul national. Cu toate ca, si aici dupa Dicitul de la Viena, este o pata foarte neagra a istoriografiei greco-catolice. In timpul dictatului, cand Ardealul de Nord a fost rupt, nordul revenind Ungariei, iar partea de sud ramanand Romaniei, greco-catolicii au pactizat cu partea maghiara. Avem rapoarte de la protopopiatele ortodoxe din Sighet si Carei care ne arata ce atrocitati s-au putut comite la adresa ortodocsilor chiar sub ochii nepasatori ai fratilor greco-catolici. Aceste lucruri sunt dureroase si trebuie discutate, pentru ca depasim istoria

prin cunoasterea ei, nu prin ignorarea ei", considera Radu Preda, presedintele Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului si Memoria Exilului Romanesc.

Concluzionand, spune el, „nu exista o biserica sfanta si o biserica pacatoasa. Raul comunismului, Securitatea, instrumentele de agresiune si de momeala au existat in toate directiile. Evident ca o biserica majoritara a platit un pret si in suferinta si in tradare pe masura”.

Radu Preda spune ca, din pacate, structura profunda a greco-catolicismului si-a pierdut pe parcurs caracterul original. „Noi nu mai avem nimic comun din ceea ce a fost patrimoniul de la inceput. Nu mai avem in primul rand randuiala canonica, nici tezaurul dogmatic, nici tezaurul sfintilor”, spune el.

Spaima lui Gheorghe-Dej: o alianta a ortodocsilor si catolicilor impotriva „diavolului rosu”

Biserica greco-catolica a scris o pagina dureroasa din istoria poporului nostru. Desi s-a rupt de ortodoxie si intre cele doua culte au existat perioade de „afurisenie reciproca”, nu putine au fost cazurile cand reprezentantii de seama au incercat sa lupte impreuna impotriva „diavolului rosu”.

Istoricul Adrian Nicolae Petcu, cercetator la Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securitatii (CNSAS) spune ca, in privinta Bisericii Greco-catolice anul 1948 este un 1701 invers: „La 1701 austriecii au dorit supunerea totala a romanilor din Transilvania si Banat fata de Biserica Catolica, prin crearea celei greco-catolice. La 1948 s-a dorit ca o comunitate religioasa sa treaca de sub ascultarea unui centru spiritual din Occident, deci din afara lagarului socialist, sub controlul daca nu chiar al Moscovei, deoarece a circulat zvonul conform caruia Biserica Ortodoxa Romana sa revina la statutul de Mitropolie, care mai apoi sa depinda de Moscova”.

Vrand-nevrand, continua istoricul, anul 1948 a reparat, cel putin partial, actul de nedreptate savarsit de factorul politic la 1701, pentru ca in 1948, „comunitatea greco-catolica, in cea mai mare parte, <<a revenit>>, acesta este termenul corect, la Biserica-mama. Este adevarat ca prin forta, abuzuri, dar acelasi lucru s-a intamplat si

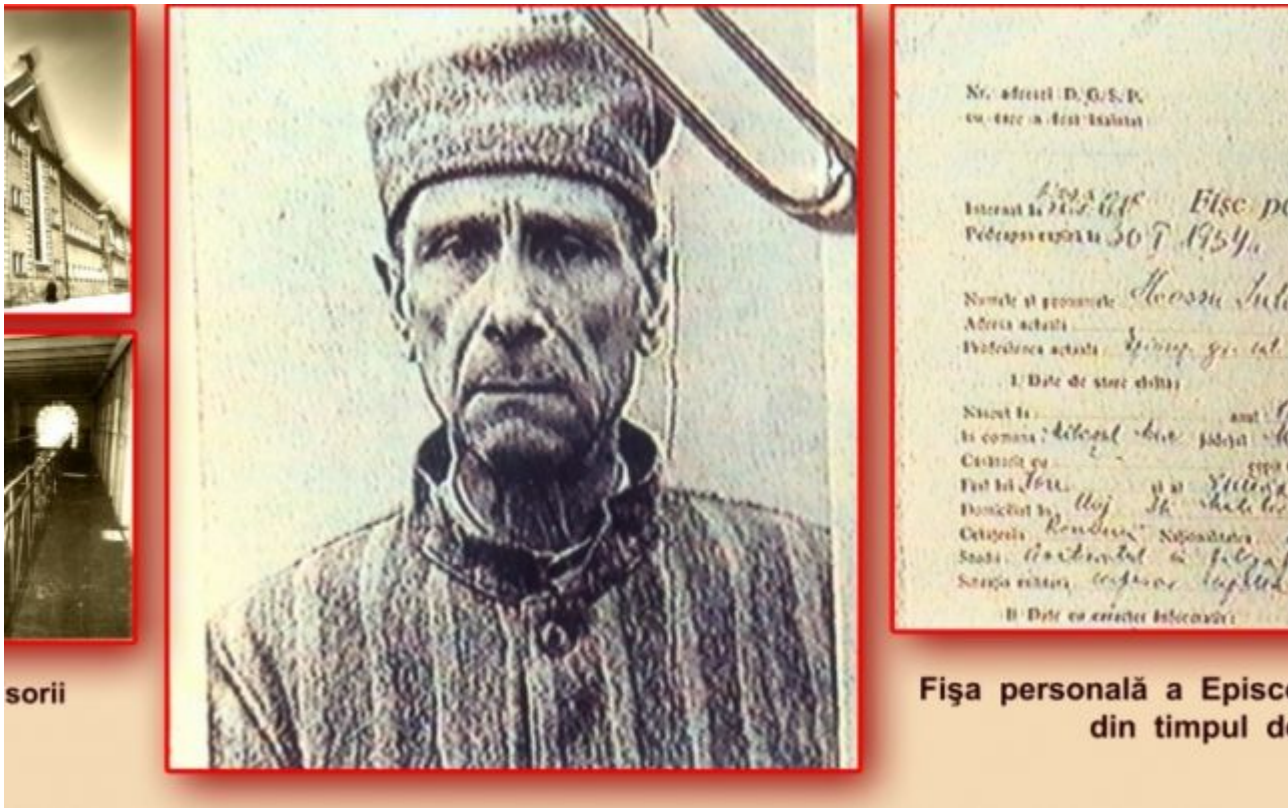
dupa 1701. Apoi, statul comunist a desfiintat institutia bisericii greco-catolice, care prin reprezentantii sai in perioada comunista, cel putin in documentele Securitatii, era considerata <<secta>>. Asa a functionat pana in 1989, cand a fost legalizata prin decret al CFSN".

La randul sau, profesorul de istorie Adrian Costea este de parere ca infiintarea Bisericii Romane Unite cu Roma a fost un „compromis istoric facut de elitele romanilor transilvaneni cu aspiratii spre cultura si civilizatia occidentala. Acestea vor fi in secolul al XVIII-lea promotoare ale Iluminismului in spatiul romanesc. Pe plan religios, spune el, asistam din punct de vedere simbolic la o refacere locala a status-quo-ului de dinainte de 1054, anul Marii Schisme. „Schismaticii" (ortodocsii) se reintorceau spre Roma. „Poate fi considerat un castig de imagine pentru contrareforma catolica din secolele XVI - XVII", spune bloggerul Adevarul.

Ortodocsii au evitat unele directive comuniste

Inca de la preliminariile actului statului comunist de desfiintare a Bisericii Greco-catolice ca institutie, liderii comunisti romani, copiind modelul sovietic din Ucraina de vest, au dispus ca bunurile cu caracter bisericesc, inclusiv bisericile, sa fie date Bisericii Ortodoxe, prin aceasta respectandu-se, cel putin in aparenta, dorinta acelor comunitati de a trece la Ortodoxie. In privinta bunurilor de patrimoniu, precum constructiile civile sau proprietatile, s-a decis sa fie luate de catre stat prin ministere. Adrian Nicolae Petcu spune ca aceste dispozitii nu au fost respectate si unele bunuri de acelasi tip au cunoscut destinatii diferite.

„Astfel, arhiva Mitropoliei din Blaj a ajuns la Arhivele judetului Alba, pe cand cea a Episcopiei de Lugoj la Centrul eparhial ortodox din Timisoara, care dupa 1990 avea sa fie recuperata de catre greco-catolici. Au existat si indiferenta sau opozitia din partea unor prelati ortodocsi de a prelua sau nu bunurile bisericesci. Spre exemplu, mitropolitul Nicolae Balan al Ardealului a refuzat sa mearga la Blaj sa preia intr-un cadru festiv fosta catedrala mitropolitana greco-catolica si biblioteca fostei Academii teologice". In concluzie, „preluarea bunurilor greco-catolicilor s-a facut in functie de circumstante, presiunile autoritatilor abilitate pentru acest proces, atitudinile ierarhilor ortodocsi care uneori preferau sa stea in expectativa decat sa se implice profund, asa cum se asteptau liderii comunisti, sau pur si simplu, am putea spune astazi, a fost o treaba romaneasca".

Grosul arestarilor, declansate in toamna lui 1948

In privinta preotilor, informeaza cercetatorul, au fost cativa care au cunoscut detentia comunista inca din 1947, cand unii au cedat si au devenit colaboratori, facand parte dintre cei care au completat lista prelatilor participanti un an mai tarziu la manifestarile de la Cluj, Bucuresti si Alba Iulia, de revenire a greco-catolicilor la ortodoxie. Apoi, in septembrie 1948, cand a inceput campania autoritatilor statului de strangere de semnaturi pentru trecerea comunitatilor la Biserica Ortodoxa, si s-a inregistrat opozitia manifestata de catre episcopii greco-catolici, in special a lui Ioan Suciu, s-a trecut la un nou val de arestari.

„Grosul arestarilor s-a inregistrat spre sfarsitul lui octombrie 1948, mai ales in randul episcopilor si al canonicilor, adica varfurile Bisericii Greco-catolice care puteau influenta esecul campaniei de trecere la Ortodoxie. In fapt, acestia nu au fost arestati, ci retinuti si trimisi in reclusiune monastica. In literatura greco-catolica scrisa sub impusul evenimentelor de la sfarsitul anilor '40, apoi preluata fara discernamant si o interpretare adecvata, s-a spus ca acestia ar fi fost arestati la ordinul patriarhului Justinian. Nimic mai fals! Dimpotriva, Justinian a cautat sa le ofere un tratament monastic celor retinuti aflati mai intai la Dragoslavele, mai apoi la Caldarusani si, prin secretarul sau, preotul Nitisor Cazacu, chiar le-a facilitat o corespondenta minimala cu Nuntiatura Apostolica. Din acest motiv, episcopii greco-catolici, care se aflau la Caldarusani, au fost trimisi in detentie la Sighet, mai ales in contextul procesului intentat de autoritatile comuniste Nuntiaturii Apostolice”.

Cele mai multe arestari se operau atunci cand clerici greco-catolici, care refuzasera revenirea la Ortodoxie, slujeau in mod clandestin. In cele mai multe cazuri, ei erau condamnati si, in mod inevitabil, dupa eliberare, Securitatea ii urmarea prin dosare de urmarire informativa.

De la afurisenie reciproca la colaborare

Istoricul Adrian Nicolae Petcu spune ca au existat, in relatia dintre ortodocsi si greco-catolici, si gesturi de solidaritate. De pilda, in Clujul ocupat de horthysti, cele doua biserici au colaborat pentru pastrarea faciei

romanesti. Ruptura s-a produs la inceputul perioadei comuniste, si a fost alimentata mai ales de catre autoritati, inclusiv prin „cozi de topor” si prin atitudinea catolicilor in raport cu ortodocsii cand se punea problema unei aliante impotriva „diavolului rosu” printr-o unire a bisericilor sub sceptrul Romei. In fapt, ideea era ceva mai veche, din perioada celui de-al Doilea Razboi Mondial prin solutia incheierii unei aliante pe filiera latina impotriva invaziei slave in Europa.

„Revenind la inceputul perioadei comuniste, trebuie spus ca au fost tratative intre reprezentanti ai celor doua biserici, atent monitorizate si subminate de catre Siguranta si apoi de Securitate, atata vreme cat aflam despre toate acestea chiar din documentele Securitatii.

La un moment dat, intr-o sedinta a Biroului Politic al Partidului Muncitoresc Roman, Gheorghe Gheorghiu-Dej chiar amintea de cum reusise conducerea de partid sa preintampine o alianta a ortodocsilor si catolicilor din Romania impotriva comunismului”, citeaza istoricul.

Istoricul Petcu a gasit in arhiva Mitropoliei din Cluj o serie de documente legate de revenirea greco-catolicilor la Ortodoxie in 1948. Este vorba de fise personale intocmite in septembrie 1948, de cand autoritatile statului declansasera campania de semnaturi prin comunitatile greco-catolice, documente intocmite cu datele personale si studiile mai multor preoti greco-catolici, inclusiv parohiile la care slujisera pana atunci.

„Am recunoscut pe multi dintre clericii greco-catolici care mai apoi aveau sa refuze trecerea la Ortodoxie. Conform inscrisurilor, aceste fise ar fi fost facute la Episcopia ortodoxa din Cluj, insa nu poate fi adevarat, deoarece functionarii ortodocsi nu aveau de unde sa stie lista riguroasa a parohiilor in care acesti greco-catolici slujisera. Prin urmare, au fost facute la Ministerul Cultelor. Asadar, vedem cum statul comunist instrumentaliza Biserica Ortodoxa in procesul de revenire a greco-catolicilor la Ortodoxie si de desfiintare a Bisericii greco-catolice. Si tot in arhiva de la Cluj am gasit cum episcopul ortodox Nicolae Colan in anii 1948-1949 intervenea la autoritatile statului pentru eliberarea preotilor arestati, multi dintre acestia fiind greco-catolici care refuzasera revenirea la Ortodoxie”.

LATER EDIT „Meritele istorice ale Bisericii Greco-Catolice sunt indiscutabile”

Fostul ambasador Tudor Dunca, membru al Asociatiei generale a Romanilor Uniti (Greco-Catolici), presedinte AGRU Bucuresti, doreste sa aduca o serie de precizari in relatarea istoriei Bisericii Greco-Catolice. Spicuim pasaje importante din opinia sa transmisa redactiei „Adevarul”:

„Meritele istorice ale Bisericii Greco-Catolice sunt indiscutabile in favoarea unirii Ardealului cu patria mama si in favoarea culturii romane. O mare parte din corifeii Unirii Ardealului cu tara - cum ar fi Iuliu Maniu, George Pop de Basesti, parintele Vasile Lucaciu, Zenovie Paclisanu, Alexandru Vaida-Voievod, Ionel Pop - au fost credinciosi ai acestei Biserici”;

„La Ip, Salaj, toti cei masacrati de hortysti in noaptea de 13/14 septembrie 1940, 157 morti, au fost greco-catolici. Gavril Butcovan, ramas in viata, a povestit in 2008 pentru „Gardianul” macelul care s-a intamplat, a fost curator al bisericii greco-catolice din Simleu;

- la Moisei in 14 octombrie 1944 au fost masacrati de hortysti 29 de romani dintre care majoritatea au fost greco-catolici (in anul 1932 erau in comuna 5014 suflete, din care 4 ortodocsi si 3774 greco-catolici, plus restul); - la Huedin in 10 septembrie 1940 au fost ucisi de trupele hortyste protopopol Aurel Munteanu, ortodox, alaturi de politistul Gheorghe Nicula, greco-catolic; - Episcopul greco-catolic Ioan Suci, auxiliar la Oradea, in 1944

trebuia ridicat de trupele maghiare in retragere pentru a fi executat si a scapat datorita inspiratiei de a se fi prezentat in odajdii in fata celor care venisera sa-l aresteze.

Mitropolitul ortodox Bartolemeu Anania, student la medicina in 1946 la Cluj, l-a elogiata atunci public pe episcopul greco-catolic Iuliu Hossu pentru meritele sale din vremea ocupatiei maghiare: „Preasfintite, i-am spus, studentimea romana a venit sa stearga scuipatul unghuresc de pe obrazul Preasfintiei Voastre" (Valeriu Anania, Memorii, Polirom, 2008, pagina 115). Acelasi Iuliu Hossu care isi indemna credinciosii, intre 1940 si 1944, sa participe si la slujbele de la catedrala ortodoxa din Cluj pentru a nu fi confiscata de unguri"; „In articolul dumneavoastra apar si afirmatiile istoricului Adrian Petcu care justifica actul desfiintarii Bisericii Greco-Catolice din 1948 drept revansa pentru unirea de la 1700 si violentele secolului XVIII. Un abuz de tip stalinist din plin secol XX nu poate fi inregistrat de niciun istoric critic drept un act liber si nu poate fi asimilat anacronic cu brutalitatea militara a Monarhiei habsburgice care i-a urmarit deopotriva in secolul XVIII pe ortodocsi si pe unitii cu Roma"; „A discerne si a promova adevarul istoric spre binele romanilor si al intregii tari este un deziderat greu de realizat chiar si dupa 1989. Marii oameni ai Ardealului - ortodocsi si greco-catolici deopotriva - ne-au faurit patria si ne-au transmis demnitatea jertfei pe care o cere adevarul. Episcopul Inocentiu Micu-Klein, Petru Maior, Gheorghe Sincai, Timotei Cipariu, Iuliu Maniu, Vaida-Voievod, Vasile Lucaciu, Iuliu Hossu, Pop de Basesti, Valer Pop, Ion Bianu, Ion Agarbiceanu, George Cosbuc, Ovid Densusianu, Iuliu Hatieganu sunt doar cativa din acei numerosi romani greco-catolici - la fel de buni si de onesti ca fratii lor ortodocsi - carora Romania merita sa le faca elogii. Numai in spirit de respect pentru adevar si pentru o cultura serioasa se va putea celebra cum se cuvine Centenarul Marii Uniri si jertfa romanilor - indiferent de confesiune - pe altarul Evangheliei si al tarii".

Va mai recomandam:

Malcoci sau superba poveste a primului sat al nemtilor din Dobrogea. Germanii au plecat „Acasa, in Rai", iar biserica monumentala a devenit o ruina

Scandalul picturii din catedrala ortodoxa a Constantei. Cum au luat foc oficialii statului roman din cauza sfintelor cu aspect suspect de pamantesc

Securitatea si obsesia pentru Vatican, pepiniera de preoti-spioni pentru SUA. Episcopul Gerald O' Hara, americanul pe care n-au reusit sa-l omoare

Taina luminii din noaptea de Inviere. De ce mancam pasca si oua rosii in ziua sfanta de Pasti

Motivele ascunse care ii fac si pe oamenii de succes sa se retraga la manastire - cum ne incolteste in minte gandul de a fi doar cu Dumnezeu - explicatiile preotilor

---